

ELŐSZÓ

A nyelvtanulók szótárai

A nyelvtanuló egy új nyelv elsajátítása kezdetén a kétnyelvű szótárakkal találkozik. Ezekben meg tudja nézni, hogy anyanyelvének egy szava miként van a tanult nyelvben, illetve ki tudja keresni, hogy a tanult nyelv számára eddig ismeretlen szava mit jelent anyanyelvén. A kétnyelvű szótárak hagyományosan a legklasszikusabb szótártípusokhoz tartoznak, változatos nagyságban kaphatók több évszázada. Vannak kétnyelvű szótárak, amelyek néhány ezer szópárt tartalmaznak, és vannak olyanok is melyek akár százezernél több címszó másik nyelvi megfelelőjét, ekvivalensét közlik.

A kétnyelvű szótárak mellett van a szótáraknak egy másik jelentős fajtája is, az egynyelvű értelmező szótárak. Ezek egy adott nyelv szavait ugyanazon a nyelven értelmezik, magyarázzák, gyakran példamondatokkal világítják meg egy szó használatát. Az egynyelvű szótárak funkciója kettős, egyrészt az anyanyelvi beszélőt tájékoztatják, igazítják el egy ritkább, számára ismeretlen szó jelentéséről. Másrészt az adott nyelvet tanulók is haszonnal forgathatják az egynyelvű értelmező szótárakat; azonban az idegen nyelv elsajátításának csak egy bizonyos szintje után forgathatók haszonnal az egynyelvű értelmező szótárak, mert a címszavak magyarázatához használt szavakat ismernie kell a szótár használójának.

Az utóbbi évtizedben az angol nyelv egyedüli világnyelvvé válása arra ösztönözte a szótárkiadókat, hogy kifejléssék és sorra jelentessék meg az angolt tanulók számára az egynyelvű, ún. tanulói értelmező szótárakat. Az ilyen típusú szótárak megjelentetésében élen járnak a Cambridge, Chambers, Longman, McMillan és Oxford kiadók.

Az egynyelvű értelmező szótárak mellett igen népszerűek a rokon értelmű szavakat felsorakoztató szinonimaszótárak is. Ezek elsősorban az anyanyelvi szótárhasználót segítik a szóismétlések elkerülésében, szókincsének bővítésében, beszédének, írásának változatossá, színessé tételében. Igen magas szinten kell egy idegen nyelvet ismerni, hogy egy egynyelvű idegen nyelvi szinonimaszótárt haszonnal és

eredményesen használjon bárki. A szinonimaszótárak népszerűségét bizonyítja, hogy 1998-as megjelenése óta a TINTA Könyvkiadó *Magyar szókincstár – Rokon értelmű szavak, szólások és ellentétek szótára* című könyve folyamatosan a piacon van, és töretlen iránta a vásárlók érdeklődése.

A nemzetközi szótárkínálatban igen ritka a kétnyelvű szinonimaszótár. Ennek oka, hogy míg két nyelv megfelelő szópárjait viszonylag egyszerű felsorolni, addig igen nehéz és sok leküzdendő problémával jár egy-egy nyelv szinonim szósorainak a tagjai mellé megtalálni a másik nyelv odaillő szavát. A TINTA Könyvkiadó munkatársai a most megjelenő *Angol–magyar szókincsbővítő szinonimaszótár* szerkesztése során ezt a bonyolult szótárszerkesztési feladatot végezték el.

Az Angol–magyar szókincsbővítő szinonimaszótár szerkesztésének menete

Az *Angol–magyar szókincsbővítő szinonimaszótár* szerkesztői első lépésben kiválasztották az angol nyelv 2750 leggyakoribb szavát, szójelentését – ezek alkotják a szótár címszójegyzékét. Második lépésben meghatározták a 2750 angol címszó szinonimasorait, felsoroltak összesen 10 500 különböző angol szót a címszavak után. (A szinonim sorokban a 10 500 angol szó összesen 44 500 alkalommal szerepel, így tehát egy-egy angol szó átlagosan négy helyen található meg a szótárban.) A szerkesztés során különös gondot fordítottunk az angol címszók jelentéseinek elkülönítésére, mert a szónak egy-egy jelentéséhez más és más rokon értelmű szavakat tartalmazó szinonimasorok tartoznak. Ezt a feladatot azért is kellett nagy körültekintéssel végezni, mert a szótár címszójegyzékét a leggyakoribb angol szavak alkotják, és közsímet tény, hogy a gyakori szavaknak van a legtöbb különböző árnyalatú jelentése egy-egy nyelvben.

Az angol címszó kiválasztott szinonimái legtöbbször klasszikus értelemben vett szinonim szavak, azaz a címszóhoz jelentésben igen közel állnak, azzal sokszor mechanikusan felcserélhetők a jelentésnek csak árnyalati megváltozásával. Több esetben a szótár szerkesztői eltértek ettől az elvtől, és a címszó alatt felsorolt szavakat a címszó fogalomköréből választották ki. Ezzel felhasználói igényeket kívántak kielégíteni, feltüntetve az egy-egy fogalomkörbe tartozó szavak családját. Lásd pl. a BOAT (csónak) és a MUSIC (zene) címszavak szócikkének angol szavait.

Harmadik lépésben a szótár szerkesztői megkeresték az angol címszó magyar megfelelőjét, illetve az angol címszóhoz tartozó szinoni-

masor tagjainak magyar megfelelőit. Ehhez a szerkesztői munkához hatékony segítséget nyújtottak a TINTA Könyvkiadó egynyelvű szótárai (pl. *Értelmező szótár+*, *Magyar szókincstár*). A magyar szinonim szavak között található igéknek a szótár szerkesztői megadták a vonzatukat, a vonzatok között mindig a leggyakoribbakat sorolták fel.

Az *Angol–magyar szókincsbővítő szinonimaszótár* szerkesztésének befejező fázisában a szótár szerkesztői egységesítették a szótár teljes anyagát. Megpróbálták elérni, hogy az angol szinonimasor egyes szavai mellett minden esetben más-más magyar megfelelő legyen felsorolva, azonban a két nyelv szókincsének különbözősége miatt ez nem minden esetben volt megvalósítható.

Az *Angol–magyar szókincsbővítő szinonimaszótár*nak a nemzetközi szótárkiadásban is kevés előzménye van, a szótár újdonság a magyar szótárkínálatban, amelynek elkészítése során eredményesen hasznosultak a TINTA Könyvkiadóban az elmúlt másfél évtizedben felhalmozódott és összegyűlt nyelvi ismeretek, szótárszerkesztési tapasztalatok.

A szótárt ajánljuk mindazoknak, akik az angolt, korunk első számú világnyelvét magas szinten kívánják elsajátítani. A szótár szerkesztőinek célkitűzése szerint azok is eredményesen használhatják, akik még csak az angol nyelv elsajátításának kezdetén állnak: a magyar ekvivalens szó minden esetben eligazítja a magyar anyanyelvű használót. A szótár kínálati szótár, ezért használatához bizonyos nyelvi leleményességre is szükség van. Az *Angol–magyar szókincsbővítő szinonimaszótár* hatékonyan segíti az angol nyelvű pontos, változatos fogalmazást, igen eredményesen használható a sokrétű és gazdag angol szókincs elemeinek megtanulásához.

Az Angol–magyar szókincsbővítő szinonimaszótár szerkezete

A szótár 2750 szócikket tartalmaz, amelyek élén az angol címszó áll félkövéren, nagybetűvel szedve. A 2750 címszót 1120 szóalak alkotja, hiszen egy-egy szóalak indexekkel ellátva többször előfordul a szótárban címszóként.

A címszó után arab felső indexszámmal különböztetjük meg a címszó azonos szófajú, jól elkülöníthető, különböző jelentéseit. Minden jelentéshez új szinonimasor tartozik. Pl.:

SHAPE¹ noun : **ALAK**

contour : *körvonal* | form : *forma* | outline : *körvonal* | silhouette : *sziluett*

SHAPE² noun : JELENSÉG

appearance : *megjelenés* | aspect : *külső* | guise : *látszat* | look : *kinézet*

SHAPE³ noun : ERŐNLÉT

condition : *kondíció* | health : *egészség* | state : *állapot*

PRESENT¹ STH verb : ELŐAD VMIT

introduce sth : *bemutat vmit* | perform sth : *eljátszik vmit* | relate sth : *elmesél vmit* | show¹ sth : *megmutat vmit* | show² (sth) : *műsort ad* | stage sth : *színpadra állít vmit*

PRESENT² STH TO SB verb : AJÁNDÉKOZ VKINEK VMIT

award sth to sb : *adományoz [díjat] vkinek* | bestow sth on/upon sb : *ráhagy vkire vmit* | donate sth to sb : *adományoz vkinek vmit* | give sth to sb : *ad vkinek vmit* | grant sth to sb : *átad vkinek vmit* | hand sth over to sb : *átnyújt vkinek vmit* | hold sth out / hold out sth : *oda-nyújt vkinek vmit* | offer sth to sb : *felajánl vkinek vmit*

Az angol címszót a szófajjelölés követi. Szótárunkban az alábbi szófajjelöléseket alkalmazzuk (a listában feltüntetjük, hogy az egyes szófajból hány címszó található a szótárban):

adj. (adjective, melléknév): 645
 adv. (adverb, határozószó): 142
 conj. (conjunction, kötőszó): 9
 det. (determiner, determináns): 1
 noun (főnév): 1163
 prep. (preposition, elöljárószó): 25
 verb (ige): 765

A szófajmegjelölést kettősponttal elválasztva követi a magyar címszó.
 Pl.:

MACHINE noun : GÉP

apparatus : *apparátus* | appliance : *készülék* | automaton : *automata* | device : *berendezés* | engine : *motor* | gadget : *szerkentyű* | machinery : *gépezet* | mechanism : *mechanizmus* | vehicle : *jármű* | widget : *kütyü*

SPOT SB/STH verb : ÉSZREVESZ VKIT, VMIT

catch sight of sb/sth : *megpillant vkit, vmit* | discern sth : *észlel vmit* | discover sb/sth : *felderít vkit, vmit* | locate sb/sth : *lokalizál vkit, vmit* | make out sb/sth : *kivesz [szemmel] vkit, vmit* | recognize sb/sth : *felismer vkit, vmit* | see sb/sth : *meglát vkit, vmit*

A címszót követő sorban adjuk meg a szinonimák sorát. Itt vannak felsorolva az angol–magyar szópárok. Az angol szó minden esetben magyar előtt áll, az angol és a magyar szót kettőspont választja el egymástól; az egyes angol–magyar szinonimapárokat függőleges vonal (|) választja el egymástól. Az angol szinonim szavak ábécérendben követik egymást, a magyar szinonimák dőlten vannak szedve. Pl.:

LINE³ noun : VEZETÉK, ZSINÓR

cable : *kábel* | cord¹ : *huzal* | cord² : *madzag* | rope : *kötél* | string : *zsineg* | thread : *fonál* | wire : *drót*

WET adj. : NEDVES

damp : *párás, dohos* | drenched : *ázott* | moist : *nyirkos* | saturated : *átítatott* | sodden : *lucskos* | waterlogged : *vizenyős*

A szótár mind az angol, mind a magyar igéknek feltünteti a legjellemzőbb vonzatát. Pl.:

ACCEPT¹ STH verb : ÁTVESZ VMIT

acquire sth : *szert tesz vmire* | gain sth : *szerez, nyer vmit* | obtain sth : *hozzájut vmihez* | receive sth : *kézhez vesz vmit*

ACCEPT² STH verb : ELFOGAD VMIT

accede to sth : *beleegyezik vmibe* | agree to sth : *beleegyezik vmibe* | allow sth : *hozzájárul vmihez* | concede sth (to sb) : *elismer vmit*

ACCEPT³ STH verb : ELVISEL VMIT

bear sth : *elvisel vmit* | put up with sth : *belenyugszik vmibe* | suffer sth : *eltűr vmit*

SEARCH FOR SB/STH verb : KERES VKIT, VMIT

check sth / on sb : *ellenőríz vkit, vmit* | comb sth : *átfésül vmit* | examine sb/sth : *megvizsgál vkit, vmit* | ferret sth : *fürkészik vmit* | inquire about sb/sth : *tudakozódik vki, vmi felől* | inspect sb/sth : *átkutat vkit, vmit* | investigate : *nyomoz vki, vmi után* | look for sb/sth : *keres vkit, vmit* | probe sth : *kémlel vmit* | prospect for sth : *kutat vmi után* | pry (into sth) : *kíváncsiskodik* | ransack sth for sth : *tűvé tesz vmit vmi után* | reconnoitre sth : *felderít vmit* | rummage sth (for sth) : *felforgat vmit vmiért* | scan sth : *kifürkész vmit* | scour sth for sb/sth : *átkutat vmit vki, vmi után* | scout sth for sb/sth : *felderít vmit vki, vmi után* | seek sb/sth : *keres vkit, vmit* | spy on sb/sth : *kémkedik vki, vmi után*

Az Angol–magyar szókincsbővítő szinonimaszótár célközönsége

A szótárt a szerkesztők célja szerint az angol nyelvet tanulók és az angol nyelvet használók széles köre eredményesen használhatja. A kezdő nyelvtanulóknak segítséget nyújt szókincsük bővítéshez, hogy kilép-hessenek az angol nyelvet csupán néhány száz, esetleg csak ezer szóval használók népes táborából. Ugyanakkor szótárunk az angol nyelvet már közép- vagy magasabb szinten ismerőknek is igen hasznos, mert beszédüket, írásukat, mondanivalójukat az adott témakörön, beszéd-témán belül a legmegfelelőbb szóval közölhetik partnerükkel, így köz-lésük célja pontos és félreérthetetlen lesz.